

یکشنبه • ۱۱ بهمن ۱۳۹۴ • سال سیزدهم • شماره ۲۵۰۹ • ۹

شرق روزنامه

سیاست • اندیشه

تفکر‌ر‌هایی‌بخش «با» و «بدون» مارکس

صفحه ۱۰

در خدمت و خیانت روشنفکران

صفحه ۱۱

بی‌ثباتی در ایران به ضرر منافع آمریکا است

صفحه ۱۲

نگاه

پس‌اب‌رجام اقتصادی

ش‌ی‌ا، مصباح

دبیر کانون علوم اداری

مسئله برجام اگر با موفقیت کامل و بدون کارشکنی انجام شود، آثار مثبتی خواهد داشت که شاید خیلی زودهنگام نباشد؛ چون دارایی‌های مسدودشده ایران به‌تدریج آزاد و تحریم‌ها لحاظ آثار اقتصادی با آرامی بی‌اثر و رفع می‌شود. دارایی‌های مسدود شده ایران آن‌چنان‌که گفته شده ۱۵۰ میلیارد دلار نبوده و حداکثر ۳۰ میلیارد دلار است که شش میلیارد دلار آن مربوط به دولت و مابقی متعلق به بانک مرکزی است؛ بنابراین این دارایی‌ها نمی‌تواند تأثیر چندانی در بیرون آمدن دولت از تنگنای مالی داشته باشد که بتواند رکود اقتصادی را در بخش‌های مختلف ازین ببرد. از سوی دیگر، کاهش درآمدهای نفتی است که مجموعه عوامل نفت اوپک را به کمتر از ۳۰ دلار رسانیده است. این مهم منبعث از عوامل سیاسی و اقتصادی است. به‌ویژه به‌دلیل تنش‌های به‌وجودآمده با عربستان، که این کشور انرژی‌گذار در میزان صدور نفت، چندان مایل نیست قیمت نفت افزایش یابد، حتی اگر در زمینه‌های مختلف برایش زیان هم داشته باشد. عربستان ا‌مسال صد میلیارد دلار کسری بودجه پیدا کرده بااین‌حال، قیمت نفت را در بودجه جدید ۲۹ دلار مطرح کرده است که دلایل سیاسی و اقتصادی دارد. دلیل سیاسی این است که درآمدهای نفتی ایران کاهش یابد و ایران در تنگنای مالی قرار گیرد و هم‌زمان خود را در منطقه از دست بدهد. دوم اینکه عربستان می‌خواهد نفت «شل» را از میدان بیرون کند و خود یک‌ه‌تاز میدان شود که البته این پیش‌بینی غلطی است؛ چراکه از ابتدا فکر می‌کردند اگر قیمت نفت تا ۵۰ دلار کاهش یابد، هزینه‌های «شل» بیشتر از فروشش خواهد بود، درحالی‌که با پایین بودن هزینه انرژی رشد اقتصادی آمریکا افزایش یاف‌تد و به‌نفع آمریکاست که به تولید شیل اولیل ادامه دهد. این درحالی است که درحال‌حاضر، روزانه دو میلیون بشکه نفت عرضه بیشتر از تقاضا داریم و قیمت‌ها در این وضعیت به طور بدیهی بالا نخواهد رفت.

این شرایط اگر دولت ایران هم بخواهد درآمد ارزی خود را بالا ببرد، مجبور است بر تولید خود اضافه کند، البته با توجه به نقایص موجود در پالایشگاه‌ها، فرسودگی امکانات چاه‌ها، عدم تکنولوژی و... تصور نمی‌رود که ایران بتواند روزانه ۵۰۰ هزار بشکه نفت بیشتر تولید کند و این افزایش عرضه، قیمت را مجدد کاهش خواهد داد _پس مسئله برجام نباید این قدر احساس خوشبینانه را در حکومت به وجود بیاورد و از همه بهتر پروژه‌های را که مجلس تصویب می‌کند به‌نظر نگارنده، نایبستی براساس پیشنهاد دولت باشد که محقق نشود.

توضیح اینکه: دولت در بودجه پیش‌بینی کرده ۶۶ هزار میلیارد تومان درآمد نفتی دارد که از این میزان بودجه را با نفت ۳۵ تا ۴۰ دلار بسته است؛ بنابراین به‌منظور حصول این ۶۶ هزار میلیارد تومان که باید پس از کنارگذاشتن سهم صندوق توسعه ملی و سهم شرکت ملی نفت تحقق یابد، ۴۰ تا ۴۵ میلیارد دلار درآمد داشته باشد که این هم غیرممکن است.*

در این‌ص قوله ناگفته نماند برجام تأثیر زودهنگام بر بخش مسکن ندارد و این بخش آخرین بخشی خواهد بود که مشمول برن‌رفت از رکود خواهد شد؛ چراکه باید تقاضا در بخش مسکن ایجاد شود چون درآمد سرانه پایین است و اشتغال چالش‌برانگیز شده و رشد اقتصادی براساس طلایع‌های نسبتاً رسمی به‌تازگی به صفر رسیده است.

پس اگر به حد کافی، به اقتصاد تزریق مالی با استفاده از منابع داخلی نشود و ابزارهای مالی مثل اوراق مشارکت که در ایران طرفدار ندارد مطرح نشود، باید به جب سرمایه خارجی اقدام کرد.

سرمایه‌گذاری خارجی در یک محیط امن انجام خواهد شد و باید ساختارهای اقتصادی کشور در یک نقطه مطلوب قرار داشته باشد، اگر شاخص مالکیت، تخصص ریسک اقتصادی، سیاسی و مالی، فضای کسب‌وکار و تضمین در اجرای قراردادها در کشور در حد مطلوب باشد و پاسخ‌گویی مسئولان به‌دلیل انتصابات، براساس رابطه بروال کونی نبوده و از این وظیفه شانه خالی نکنند، اصل شایستگی، شرایط احراز، ثبات مدیریت، حکومت قانون و... در حد اصولی وجود داشته و رؤیت شود و به‌سوی مدیریت علمی و... حرکت کنیم و از همه مهم‌تر:

چگونگی برگزاری انتخابات و نحوه تأیید صلاحیت‌ها و ترکیب مجلس آتی از لحاظ آشنایی و تبحر منتخبان و... در حد قابل‌قبولی باشد که در تصویب چگونگی لایوح و طرح‌ها و پایداری آنها براساس خاورمیانه‌گلوگری کنیم تا بتوانیم در یک محیط امن شاخص‌های رقابتی را با استفاده از ظرفیت‌های داخلی مطلوب کرده، سرمایه‌ها را مدیریت کنیم تا به سمت تولید و اشتغال‌زایی هدایت شوند. ناگفته نماند مسکن، این عامل بزرگ اشتغال‌آفرینی و حساس، زمانی از رکود خارج می‌شود که درآمدهای ملی افزایش یابد و مردم بتوانند قدرت خرید پیدا کنند؛ چراکه درحال‌حاضر، قدرت خرید مردم برای خرید مسکن پایین است و این طرح جدید خرید دین نیز نمی‌تواند حتی برای کالاهای واسطه‌ای مثل م‌یلگرد مؤثر باشد.

در چنین وضع و شرایطی اگر از قیمت مسکن باز هم کاسته شود تقاضای آن چنانی برای آن نخواهد بود، چون قدرت خرید جامعه بسیار پایین است.

کنترل تزریق نقدینگی با همه آثار مثبت، ابعاد منفی نیز دارد که در مطلبی دیگر به آن خواهیم پرداخت.

زاویه

داوس چهل‌وششم با ظریف و نه‌اوندیان

چهل‌وششمین مجمع جهانی اقتصاد در داوس سوئیس، دو میهمان ویژه از ایران داشت؛ محمدجواد ظریف، وزیر امورخارجه و محمد نه‌اوندیان، رئیس دفتر رئیس‌جمهور راهی این رویداد مهم سیاسی -اقتصادی در جهان شده بودند؛ اجلاسی که با لابی‌های حاشیه‌ای و نشست‌های حرفه‌ای و مؤثر، در بین جهانیان شناخته می‌شود.
کلاوس شواب، بنیان‌گذار و مدیر اجرایی مجمع جهانی اقتصاد از جمله چهره‌هایی بود که با ظریف و نه‌اوندیان دیدار کرد و رئیس‌جمهور سوئیس هم ملاقاتی با رئیس‌دفتر رئیس‌جمهور داشت.
ظریف در نشست بررسی ابعاد مختلف بحران سوریه که با حضور استفان دمیستورا، نماینده دبیرکل سازمان ملل متحد در امور سوریه و تعداد معدودی از وزرای خارجه دیگر کشورهای جهان برگزار شد، حضور یافت و مواضع ایران را تشریح کرد.
ظریف در نشستی دیگر هم تأکید کرد: «پیام ما دو پیام جهانی و منطقه‌ای است. پیام جهانی ما این است که دیپلماسی کارساز است. این پیامی است که همه ما باید با جدیت از آن درباره مسائل دیگر استقبال و استفاده کنیم. دیپلماسی به صبر نیاز دارد. دیپلماسی نیاز دارد که تحمل در روزگفتن را کنار بگذاریم و به‌جای آن از اراده برای مذاکره و رسیدن به راه‌حل‌های مورد قبول طرفین استفاده کنیم. به نظر من کاری که ما در دوسال‌ونیم گذشته انجام دادیم، این بود که تلاش کردیم بینیم چگونه می‌توانیم به بهترین شکل به اهدافمان برسیم، بدون اینکه به منافع و اهداف و دغدغه‌های طرف‌های مذاکره آسیب بزنیم و ما به آن رسیدیم. البته می‌دانم توافق حاصل‌شده کامل و بی‌نقص نیست؛ زیرا هیچ قرارداد و توافقی هرگز بی‌نقص و کامل نیست، اما این توافق‌نامه خواسته‌های ما را که برداشته‌شدن تحریم‌ها و درعین‌حال احترام به حق ما برای داشتن برنامه هسته‌ای به منظور مقاصد صلح‌آمیز بود، برآورده کرد. البته برنامه هسته‌ای ما همیشه برای مقاصد صلح‌آمیز بوده است، اما اکنون ما آماده‌ایم که شفافیت بیشتری نشان دهیم تا جامعه بین‌المللی آنچه قیلا هم می‌دانستیم، بداند و آن این است که برنامه ما صرفاً صلح‌آمیز است».

براساس مطالعات مراکز تحقیقاتی مستقیم با سازمان‌های بین‌المللی، رشد تولید ناخالص داخلی اقتصاد ایران در سال ۲۰۱۶ و سال آینده بیش از متوسط رشد اقتصاد جهانی خواهد بود. باید توجه داشت تنها دو روز است که تحریم‌ها برداشته شده‌اند. در طول سال‌های تحریم دولت جدید توانست اقتصاد را از رشد منفی به رشد مثبت برساند... دیدار نه‌اوندیان با کوفی عنان در راهروهای داوس و حضور وی در گردهمایی نقش دولت‌ها در فهم چارچارمین انقلاب صنعتی در فهم سازمان و مقامات اقتصادی را به اشتغال‌زایی داخلی مطلوب کرده، سرمایه‌ها را مدیریت کنیم تا به سمت تولید و اشتغال‌زایی هدایت شوند. ناگفته نماند مسکن، این عامل بزرگ اشتغال‌آفرینی و حساس، زمانی از رکود خارج می‌شود که درآمدهای ملی افزایش یابد و مردم بتوانند قدرت خرید پیدا کنند؛ چراکه درحال‌حاضر، قدرت خرید مردم برای خرید مسکن پایین است و این طرح جدید خرید دین نیز نمی‌تواند حتی برای کالاهای واسطه‌ای مثل م‌یلگرد مؤثر باشد.

در چنین وضع و شرایطی اگر از قیمت مسکن باز هم کاسته شود تقاضای آن چنانی برای آن نخواهد بود، چون قدرت خرید جامعه بسیار پایین است.
کنترل تزریق نقدینگی با همه آثار مثبت، ابعاد منفی نیز دارد که در مطلبی دیگر به آن خواهیم پرداخت.

عکس: امیر چ‌دیدی، شرق

گفت‌وگوی «شرق» با محمود سریع‌القلم

بی‌ثباتی در ایران به ضرر منافع آمریکا است

حامد ط‌یبی

خارجه ما هنوز از جنگ سرد بیرون نیامده و ادبیاتش شبیه ادبیات سازمان ملل است و ادبیات سیاسی به معنای رئال‌پلیتیک (real politique) و ژئوپلیتیک و فهم قدرت و اقتصاد و فن‌آوری جهان نیست. در داوس، سیاستمداران از انگلستان تا جمهوری آذربایجان، با اعداد و ارقام صحبت می‌کردند. ادبیات ما در سیاست عمدتاً اصرار می‌ورزد که ما خیلی خوب هستیم، به ما ظلم شده است و آنچنان ضعف و ایرادی نداریم؛ خیلی توجیه می‌کنیم. درحالی‌که در داوس، من به‌ندرت سیاست‌مدار و کارآفرینی را دیدم که ایراد‌ها و ضعف‌های کشور و بنگاه خود را مطرح نکند. رؤ‌ای بنگاه‌های تجاری، صنعتی و بانک‌ها، بسیار آی‌کیوی بالایی دارند و چندان تحت تأثیر تبلیغ و توجیه قرار نمی‌گیرند. تصور نکنیم جهان، ضعف‌ها و آسیب‌پذیری‌های ما را نمی‌داند. اتفاقاً اگر نسبت به توانمندی‌ها و ضعف‌های خود دقیق باشیم، احترام ما بیشتر می‌شود. میان تحلیل و تبلیغ، بسیار فاصله است. البته این یک مسئله عمیق فرهنگی است. در رفتار فردی هم، عموماً عادت داریم نمایی بسیار عالی از خود بروز دهیم. ناگفته نماند ایرانی‌ها در این نماسازی (Self-presentation) بسیار هنرمندند ولی این تاریخ مهلت دارد و در میان‌مدت به اعتبار لطمه می‌زند. ذات انسان، صداقت را ترجیح می‌دهد.

ک‌ منظور شما از ادبیات شبیه سازمان ملل چیست؟

یعنی ما فکر می‌کنیم جهان جایی است که ما صرفاً باید به دیگران نصیحت و توصیه کنیم. خاطرم است ۲۱ساله بودم که به من پیشنهاد شد در سازمان ملل کار کنم. آخرین سال فوق لیسانس بودم؛ متوجه شدم این محیط، جایی است که همه سخنرانی‌های زیا و از صلح، دوستی، محبت، انسانیت و توسعه صحبت می‌کنند اما بیشتر برای تخلیه روانی است، وگرنه قدرت جهانی در سازمان ملل نیست، حتی اگر شورای امنیت هم وجود دارد، تصمیمات، بیرون آن گرفته می‌شود و این بیشتر یک نماد است. متأسفانه سیاست خارجی ما تحت‌تأثیر این است که افراد را بیشتر نصیحت و به منطق، اخلاق و انسانیت دعوت کنیم. فرق بین آقای اولاند و آقای پاپ در این است که اولی می‌گوید اهداف فرانسه چیست، برای تحقق اهداف خود می‌خواهد چه کاری انجام دهد و با چه چالش‌هایی روبه‌روست. دومی همه را به رعایت اخلاق، انصاف، عدالت و راست‌گویی دعوت می‌کند. بنگاه‌های اقتصادی هم کارشان تولید و نوآوری است. سیاست خارجی کشور‌ها در استخدام اقتصاد آنها است و هنوز ما در این پارادایم، اقداماتی جدی انجام ندادیم.

ک‌ دیپلماسی امروز در جهان چه ویژگی‌هایی دارد؟

کشور‌ها بیشتر به دنبال آن هستند تا در داخل خود، نقاط قوت فراوانی ایجاد و

با توجه به اینکه امسال کشور به‌تدریج از نظر اقتصادی وارد شبکه بین‌المللی می‌شود، حضور اقتصادی ایران و بخش خصوصی ایران در چنین نشست‌هایی خیلی مهم است اما به نظر، علاقه برای حضور در این نوع اجلاس‌ها در کشور وجود ندارد. ضرورت اینکه باید پیاموزند، اثر بگذارند، اثر بپذیرند و متوجه شوند در دنیا چه اتفاقاتی می‌افتد، در داخل کشور بسیار ضعیف است

با ظرفیت‌های خود بتوانند سهمی در جهان کسب کنند. قدرت آمریکا، چندان به دولت این کشور تعلق ندارد. قدرت آمریکا از بخش خصوصی آن ناشی می‌شود. درحال‌حاضر اعضای فیس‌بوک، بک‌میلبارد، ۴۰۰ میلیون نفر و بیشتر از جمعیت چین است. چین ۳۵ سال قبل معمار بزرگی داشت به نام دن شیائوپینگ که جمله بسیار معروفی دارد: «ما باید به‌گونه‌ای عمل کنیم که در دنیا خیلی در چشم نباشیم»؛ واژه‌ای که به کار برد یا از چینی به انگلیسی ترجمه شده، (hiding brightness) است. او اعتقاد داشت باید با جهان به صلح برسیم. چینی‌ها در داخل خودشان، بسیار توانا شده‌اند و با این توانایی در جهان، بدون اینکه خیلی تبلیغ کنند، نقش‌آفرینی می‌کنند. الان چین موقعیتی پیدا کرده است که هیچ موضوع مهم مذاکره و تعامل اقتصادی و سیاسی جهان حل نمی‌شود مگر اینکه حداقل س‌ر آن میز مذاکره و تعامل نشسته باشد. ممکن است نقش جدی ایفا نکند اما حضور دارد. نقش چین درحال‌حاضر به‌مراتب در نظام بین‌الملل از روسیه بالاتر است. روسیه بیشتر از قدرت نظامی‌اش استفاده می‌کند درحالی‌که چینی‌ها با قدرتمندشدن در درون، در قدرت اقتصادی، تولیدی و مالی و با ذخیره‌کردن ۲/۶ تریلیون دلار، این نقش را ایفا می‌کنند. مشکل سیاست خارجی ایران این است که عمدتاً تبلیغاتی است.

ک‌ این مسئله چه تأثیری در طرف‌های مقابل ایران دارد؟

در داوس امسال هم وقتی گفتند ش‌ ایران قرار است در سال جدید میلادی نرخ رشد اقتصادی هشت‌درصدی داشته باشد، کسی به آن صورت قبول نمی‌کرد و بیشتر آن را تبلیغات می‌دانستند. یکی از نکاتی که امسال بسیار برای من جذاب‌تر از سال‌های قبل بود، این بود که رهبران کشور‌ها از آمریکا تا برزیل، از چین تا انگلستان، از آفریقای جنوبی تا هند، درباره موقعیت و چالش‌هایی که دارند بسیار شفاف صحبت کردند. یعنی کشور‌ها با شفافیت بسیار بالا می‌گفتند چه مشکلاتی در حکمرانی دارند و این را با صحت‌هایی که درباره ایران به صورت رسمی گفته شد، مقایسه کردم. ما یک نمای تبلیغاتی موفق و منحصربه‌فرد جهانی از

مجمع جهانی اقتصاد در ایستگاه چهل‌وششم؛ جایی که لابی‌های سیاسی و اقتصادی در بالاترین سطح ممکن اما با تشریفاتی به‌مراتب کمتر از دیدار‌های دو یا چندجانبه دیپلماتیک، صورت می‌گیرد و در پاره‌ای موارد، اقتصاد و سیاست در سال جاری میلادی را تحت‌الشعاع ریزی‌ها قرار می‌دهد. «داوس» در هفته گذشته، باز هم توجه محافل جهانی را به خود جلب کرد و مانند همیشه خبرساز بود. خبرهایی که برای ایرانیان، از جدال لفظی میان «ترکی فیصل» شاهزاده سعودی و محمدجواد ظریف بر سر مسئله سوریه تا درخواست جان کری، وزیر خارجه ایالات متحده، از همتای ایرانی خود برای پیگیری وضعیت سه آمریکایی ربوده‌شده در عراق را شامل می‌شد. اما این ظاهر رسمی داوس است و در باطن، هزاران مراوده دیگر در جریان است. برای بیان شنیدنی‌های این اجلاس و آنچه در جهان پرشتاب تحولات حوزه فناوری در جریان است، محمود سریع‌القلم بهترین گزینه است. استادتمام دانشگاه شهیدبهشتی، ازجمله استادان ایرانی است که موردتوجه محافل علمی و پژوهش‌کده‌های بین‌المللی قرار دارد. یافته‌های او از هفدهمین حضورش در داوس سوئیس، بخش اصلی گفت‌وگوی «شرق» با فارغ‌التحصیل دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه کالیفرنیا‌ی جنوبی و فوق دکتری همین رشته از دانشگاه اوهایو است. سریع‌القلم بلافاصله پس از بازگشت از داوس، روز پنجشنبه میهمان «شرق» بود و بخشی از گفت‌وگوی سه‌ساعته ما نیز به مذاکرات هسته‌ای و ایران پس‌اب‌رجام رسید که در ادامه می‌آید.

ک‌ درباره اجلاس داوس سوئیس و نقش آن در فضای تبادلات بین‌المللی در حوزه‌های سیاسی و اقتصادی، به‌ویژه در سال‌های اخیر زیاد صحبت شده است. اما تجربیات شخصی شما از این رویداد مهم، حتماً تفاوت‌هایی دارد. آیا واقعاً برای کشوری مانند ایران، حضور در این نشست منافع‌ی دارد؟ چرا طرف‌های مقابل برای کعده‌های حاشیه‌ای این گردهمایی، تا این حد اهمیت قائل هستند؟

از جنبه‌ای و روزنامه «شرق» بسیار ممنونم که این فرصت را در اختیار بنده گذاشتید تا درباره داوس ۲۰۱۶ و موضوعات و مباحثی که آنجا مطرح شد، گفت‌وگو کنیم. داوس مهم‌ترین گردهمایی سال، متشکل از شرکت‌های بزرگ است که حدود ۸۰ درصد اعضای آن را تشکیل می‌دهند. ۱۰ درصد سیاستمداران و ۱۰ درصد نویسندگان و دانشگاهیان و خبرنگاران هم در این نشست شرکت می‌کنند. درباره اهمیت داوس، همین بس که نشست و گردهمایی مشابهی در طول سال نداریم که این سه گروه یک‌جا جمع شوند و عمدتاً مسائل اقتصادی و سیاسی، اقتصاد سیاسی، فرهنگی، ژئوپلیتیک، فن‌آوری، اجتماعی و امنیت جهانی را در جلسات و میزگردها مطرح کنند. من هفدهمین‌بار بود که از طرف داوس دعوت می‌شدم و عمده فعالیت من در داوس، فعالیت‌های علمی است. در ۹ میزگرد که درباره مسائل توسعه، ژئوپلیتیک و اقتصاد سیاسی جهانی بود، در طول پنج روزی که آنجا بودم، مشارکت داشتم. علاوه بر فعالیت‌هایی که در این ۹ میزگرد داشتم، در ۴۵ میزگرد دیگر به‌عنوان شنونده برای آموختن شرکت کردم. سخنرانی ۱۵ رئیس دولت یا نمایندگان دولت‌ها را هم گوش کردم؛ ضمن اینکه فرصتی هم برایم ایجاد شد تا با حدود ۷۵ شرکت‌کننده در این اجلاس ملاقات کنم. درباره سوال حضرت‌عالی، به نظر ایران اساساً در داوس حضور ندارد که بخواهد از آن استفاده کند. امسال ۱۲۰ شرکت صنعتی، تولیدکننده و بانک از کشورهای عربی آنجا حضور داشتند ولی از ایران حتی یک نماینده صنعت یا بانک یا تولید نبود.

ک‌ اهمیت حضور در چنین اجلاسی توسط بخش خصوصی ایران یا پژوهشکده‌های سیاسی داخلی درک نشده است یا توان حضور در چنین سطحی برای گفت‌وگو و مذاکره را ندارند؟

سؤال شما یک جواب کوتاه و یک جواب تفصیلی دارد. جواب کوتاه اینکه به طور کلی کشور ما کشوری بین‌المللی نیست. ما یک کشور محلی هستیم و با سازوکار‌های داخلی خودمان زندگی می‌کنیم. اینکه فرض کنید برای شرکت بسیار مهمی مثل «مپنا» -که به نظر می‌رسد در کل خاورمیانه شاید نمونه هم نداشته باشد- شرکت در چنین نشستی یک فرصت مغتنم است تا در ارائه فن‌آوری و توانمندی‌های مهندسی و تولیدی ایران فعال باشد و ضمن یادگیری، کار‌های مهم خود را نیز به‌عنوان توانمندی‌های ایران به سه دیگران معرفی کند. یا حتی ایران خودرو یا شرکت‌های پتروشیمی و شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، می‌توانند بسیار نقش‌آفرینی کنند و به اصطلاح جاری جهان، نتورکینگ (networking) کنند؛ یعنی با شبکه‌های مشابه خودشان ارتباط برقرار کنند. کلاً کشور ما کشوری نیست که به فعالیت در سطح جهانی علاقه‌مند باشد. جواب تفصیلی سؤالات این است که ما حدود ۱۲ سال است از مدار‌های صنعتی و فناوری و فکری جهانی دور بوده‌ایم و تازه لای‌پشت‌دار در حال برگشتن هستیم. حتی به نظر من ادبیات سیاسی ما با جهان، بیشتر تحت‌تأثیر جنگ سرد است. وزارت